

Ad fontes: методичне забезпечення курсу «Історія української літератури першої половини ХІХ ст.»

У статті проаналізовано методичне забезпечення курсу «Історія української літератури першої половини ХІХ ст.». Відтворено діахронічний зріз проблеми. Особливу увагу приділено ролі статті М. Костомарова «Обзор сочинений, писанных на малороссийском языке» (Молодик на 1844 год. Харків, 1843) та дослідження О. Огоновського «Історія літератури руської» в 4 частинах (Львів, 1887–1894). Закцентовано на методологічних засадах праць І. Франка, С. Єфремова, Миколи Євшана, М. Зерова, Д. Чижевського, підручників періоду радянської окупації, сучасних видань за редакцією П. Хропка (1992), М. Яценка (1995, 1997), М. Жулинського (2005), О. Галича (2006), Г. Семенюка (2009), за авторством Л. Задорожної (2004, 2008), В. Антофійчука (2009).

Принагідно в аспекті методики розглянуто підручники з історії української літературної критики, в яких висвітлено період першої половини ХІХ ст., а також антології, що презентують різні методологічні платформи.

Висвітлено навчально-методичну функцію низки видань таких жанрів, як посібник, хрестоматія, конспект лекцій, тести, енциклопедія, антологія. Звернено увагу на 3 і 4 томи академічного видання «Історія української літератури» в 12 томах. Закцентовано на виданнях, які знаходяться у вільному доступі.

Особливу увагу приділено різноплановим шевченкознавчим виданням (серія «Тарас Шевченко. Текст і контекст»; видання, в яких зібрано прижиттєву критику; шевченкознавчі студії відомих дослідників; зарубіжне шевченкознавство; збірники матеріалів конференцій; «Шевченківська енциклопедія»; бібліографія; словники мови творів).

Ключові слова: історія української літератури першої половини ХІХ ст.; методичне забезпечення; підручник; посібник; хрестоматія; тести; огляд; енциклопедія; бібліографія; словник.

Засадничим питанням викладання курсів будь-якої навчальної дисципліни є наявність навчально-методичних видань, які уможливають і опрацювання окремих завдань лекційного та практичного курсу, самостійної роботи, і формування цілісного уявлення про предмет під час підготовки до проміжного чи підсумкового контролю. Літературні дисципліни в навчальному плані спеціальностей «035 Філологія. ОПІ «Українська мова та література. Світова

література» та «014 Середня освіта (Українська мова та література). ОПП “Середня освіта. Українська мова та література. Світова література”» переважно мають належне забезпечення підручниками та посібниками. І класичний період української літератури є підтвердженням такої тенденції.

Насамперед наголосимо, що першим кроком у роботі студента є опрацювання художніх текстів, досягнути які допомагає рекомендована викладачем навчально-методична література, літературознавчі дослідження, довідкові видання, а також самостійно підібрані студентом найновіші джерела. Світова павутина уможлиблює доступ до численних сайтів бібліотек світу.

Стаття – спроба огляду методичного забезпечення курсу «Історія української літератури першої половини ХІХ ст.». Для цього доречно звернутися до передісторії питання, зауважити специфіку методологічної основи, простежити особливості методичних видань протягом ХХ – початку ХХІ ст.

У діахронічному зрізі перші роботи оглядового плану, присвячені історії української літератури першої половини ХІХ ст., які можна розглядати як зав’язь майбутнього підручника, ведуть свій відлік від статті М. Костомарова «Обзор сочинений, писанных на малороссийском языке», опублікованої в альманасі «Молодик на 1844 год» (Харків, 1843). Примітно, що огляд української літератури дослідник починає від першого тексту, створеного живою мовою, – «Енеїди» І. Котляревського. Важливою методологічною проблемою дослідження є питання української мови як мови української літератури. М. Костомаров не тільки здійснює історичний екскурс, який демонструє розвиток літературної мови в Україні, а й акцентує на національній самобутності українців. Дослідник також наголошує на ідеї народності сучасної йому літератури, зауважуючи, що в її реалізації чи не вирішальну роль відіграє мова: «Теперь идея народности оживила нашу литературу: и читающая публика, и писатели почитают народность главным достоинством всякого сочинения по изящной словесности. Но как мог явиться на поприще изящной литературы малороссиянин, получивший первые впечатления в Малороссии, лепетавший, может быть, первые слова на родном своем языке? Не иначе как с своею малороссийскою народностью, своим народным наречием. Многие из малороссиян чувствовали, что на русском языке нельзя того выразить, что можно на малорос-

сийском, и потому начали употреблять свое родное слово. И в самом деле: они правы. Конечно, Гоголь в своих високих созданиях много выразил из малороссийского быта на прекрасном русском языке, но надобно сознаться: затоки говорят, что многое тоже самое, будь оно на природном языке, было бы лучше» [1, с. 282]. Водночас українську літературу М. Костомаров ще розглядає у складі російської, яка вирізнялася завдяки ідеї народності.

Огляд М. Костомарова як одна із перших спроб культурно-історичного методу в літературознавстві заклала основи для таких досліджень у другій половині ХІХ ст. Йдеться про «Обзор украинской словесности» П. Куліша, в чотирьох частинах якого презентовано творчість Климентія Зіновіїва (Основа. 1861. Січень), І. Котляревського (Основа. 1861. Січень), П. Гулака-Артемівського (Основа. 1861. Березень) та М. Гоголя як автора повістей з українського життя та історії (Основа. 1861. Квітень); про «Нариси історії української літератури ХІХ століття» (Київ, 1884) М. Петрова. Літературні дискусії 1872–1878 рр. (П. Куліш, М. Драгоманов, І. Білик, О. Кониський, В. Барвінський, І. Нечуй-Левицький, І. Франко), 1892–1893 рр. (Б. Грінченко, М. Драгоманов) актуалізували проблему концепції національної літератури.

У хронологічному відтворенні видань, що склали основу підручників з історії української літератури першої половини ХІХ ст., доречно виокремити роботу О. Огоновського «Історія літератури руської» в 4 частинах (Львів, 1887–1894). Принагідно зауважимо, що автор дослідження відомий своїми глибоко релігійними та народівськими переконаннями. Незважаючи на те, що І. Франко забракував побудову цього видання (О. Огоновський «розклав матеріал за окремими літературними жанрами (поезія з поділом на епічну, ліричну і драматичну та проза), а в рамках кожного жанру розглянув у хронологічній послідовності письменників, які в цьому жанрі писали»; «розповідає про кожного письменника лише в однім розділі, саме в тому, де, на думку доктора Огоновського, цей письменник створив найвизначніші твори» [3, с. 334]; «Це система зовсім неісторична; читач при такій подачі матеріалу не одержує жодного уявлення про розвиток літератури» [3, с. 334–335]), звучить висновок критика про те, що О. Огоновський «стоїть на національно-українських позиціях, надзвичайно пильно відстоює ідею окремішності України від Росії і Польщі, але є при цьому скоріше галицьким, ніж

загальноукраїнським патріотом і взагалі не може піднятися до якогось органічного синтезу наявних тепер в українській літературі течій і напрямів, а дуже часто навіть є далеким від розуміння їх» [3, с. 335]. І. Франко наголосив, що праця О. Огоновського «залишиться надовго найвизначнішим, типовим зразком того, що створила галицька школа, залишиться практичним підручником для шкіл, джерелом навчання та інформації для підростаючих поколінь і необхідною, часто джерельного характеру (особливо в частинах, які стосуються Галичини), основою для наступних досліджень усіх тих, хто в майбутньому захоче працювати в галузі історії української літератури» [3, с. 336].

Наприкінці ХХ ст. до осмислення досліджень О. Огоновського звернувся І. Михайлин, акцентуючи на новаторських методологічних засадах його концепції української літератури: «1. Українська література – окрема слов'янська (а відтак і світова) література, наслідок духовної праці українського народу, вона не є додатком ні до польської, ні до російської літератур [...]»; «2. Українська література характеризується глибокими історичними традиціями, що тягнуться в епоху Київської Русі [...]»; «3. Українська література як духовне надбання українського народу твориться скрізь, де цей народ живе. Мовні особливості не повинні нас вводити в оману. І австрійські піддані, і галицькі русини, і малоросіяни, що живуть в Росії, – суть один народ – українці. Вони творять єдину літературу. О. Огоновський рішуче відкинув концепцію двох літератур – української й галицької, якої дотримувались [...] не тільки О. Пипін і В. Спасович, а й М. Драгоманов, розгорнувши її в статті “Література російська, великоросійська, українська і галицька” (1873–1874). О. Огоновський висунув методологічну ідею єдності української літератури, цілісності літературного процесу і послідовно застосовував її в своїй праці» [2, с. 5].

Досвід різних методологічних засад підручників, нарисів / оглядів літератури – в арсеналі сучасного студентства: культурно-історичний І. Франка («Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 року», 1910), соціологічний С. Єфремова («Історія українського письменства», 1911), естетико-психологічний Миколи Євшана («Критика. Літературознавство. Естетика», 1998 (упорядкування Н. Шумило)), синтез культурно-історичного та естетичного М. Зерова («Нове українське письменство» («Українське письменство ХІХ ст.»),

1924), Д. Чижевського («Історія української літератури (від початків до доби реалізму)», 1956). Існує можливість зіставити із вульгарним соціологізмом В. Коряка («Нарис історії української літератури. Література передбуржуазна», 1925), ідеологічним мечем підручників періоду радянської окупації («Історія української літератури першої половини ХІХ століття», відп. редактор П. К. Волинський, 1964; «Історія української літератури» у 8 т., голова ред. колегії – Є. П. Кирилюк, 1967–1971 (т. 2: Становлення нової літератури (друга половина ХVІІІ – тридцять роки ХІХ ст.) / відп. ред. Є. С. Шабліовський, 1967; т. 3: Література 40–60 років ХІХ ст. / відп. ред. Є. П. Кирилюк, 1968); «Історія української літератури (перша половина ХІХ століття)» за ред. І. П. Скрипника, 1980; «Історія української літератури: у 2 т., голова ред. колегії – І. О. Дзевєрін, 1987–1988 (т.1: Дожовтнева література / Авт. М. П. Бондар, О. І. Гончар, М. С. Грицюта, 1987).

Починаючи від підручника за редакцією П. П. Хропка 1992 р. («Історія української літератури (Перші десятиріччя ХІХ століття)»), в освітньому просторі України усталилася методологічна основа, відповідно до якої художній твір чи літературно-мистецьке явище аналізуються за допомогою літературознавчого інструментарію, а також із врахуванням культурно-історичних та суспільно-політичних обставин. У такому ключі створені наступні навчально-методичні видання:

Історія української літератури ХІХ століття: У 3 кн. / За ред. М. Яценка. Кн. 1, 2. Київ: Либідь, 1995, 1997.

Історія української літератури ХІХ століття: У 2 кн. Кн. 1 / За ред. М. Г. Жулинського. Київ: Либідь, 2005.

Історія української літератури та літературно-критичної думки першої половини ХІХ століття / за ред. О. Галича. Київ: ЦНЛ, 2006.

Задорожна Л. Історія української літератури кінця ХVІІІ – 60-х років ХІХ століття. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004; 2008.

Історія української літератури та літературно-критичної думки першої половини ХІХ століття: підручник / за ред. О. А. Галича. Київ: Центр навчальної літератури, 2006.

Антофійчук В. І. Нова українська література. Кінець ХVІІІ – перші десятиріччя ХІХ століття: підручник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2009.

Історія української літератури (20-ті – 40-ві роки XIX ст.) / За ред. Г. Ф. Семенюка. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009.

В академічному виданні «Історії української літератури» в 12 томах том 3 присвячено літературі XIX століття (1800–1830) (наук. ред.: М. Бондар, Ю. Кузнецов. Київ, 2016), том 4 – творчості Т. Шевченка (автор І. Дзюба; наук. ред. М. Жулинський. Київ, 2014).

Треба також пригадати підручники з історії української літературної критики, в яких висвітлено період першої половини XIX ст., зокрема радянського періоду («Українська літературна критика 50–70-х років XIX ст.» М. Д. Бернштейна (1959); «Історія української літературної критики: Дожовтневий період» за ред. М. Бернштейна (1988); «Літературна критика на Україні першої половини XIX століття» П. Федченка (1982) та ін.), реабілітовані історією («Основи української літературно-наукової критики (Спроба літературно-наукової методології)» Л. Білецького (Прага, 1925); «Дві літератури нашої доби» Д. Донцова (Торонто, 1958) та ін.) і сучасні («Українське літературознавство: школи, напрями, тенденції» (1997), «Історія українського літературознавства і критики» (2010) М. Наєнка; «Історія української літературної критики (від початків до кінця XIX ст.)» Р. Гром'яка (Тернопіль, 1999); «Літературознавчі концепції в Україні другої половини XIX – початку XX століття» (Львів, 2002), «Історія української літературної критики (XIX – початок XX ст.)» (Львів; Брно, 2013) М. Гнатюка; «Історія української літератури та літературно-критичної думки першої половини XIX століття» (за ред. О. Галича, 2006) та ін.).

Окрім підручників, важливими навчально-методичними виданнями є навчальні та навчально-методичні посібники, плани та тексти лекцій, методичні рекомендації до практичних занять, методичні вказівки для самостійної роботи, семінарії, завдання для самоконтролю та підсумкового контролю, тести і т. ін. Тобто силабуси, робочі навчальні програми курсу «Історія української літератури першої половини XIX ст.» чи курсів за вибором студентів, які пов'язані з цим періодом, містять лише основи, тому, безперечно, не можуть бути єдиним джерелом методичного характеру.

Доречно насамперед виокремити навчальні та навчально-методичні посібники:

Моціяка О. Становлення нової української літератури. (Історія української літератури перших десятиріч XIX століття). Ніжин, 2007.

Кравченко В., Єременко О. Історія української літератури першої половини ХІХ століття: навчальний посібник. Запоріжжя, 2008.

Віннічук А. П. Історія української літератури першої половини ХІХ століття: навчальний посібник. Вінниця, 2012.

Історія української літератури першої третини ХІХ ст.: навчально-методичний посібник / укл. В. І. Щербина, А. В. Хлопова. Тирасполь, 2015.

Кравченко В. О. Історія української літератури ХІХ століття: перші десятиріччя: навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра професійного спрямування «Українська мова та література» Запоріжжя, 2015.

Калантаєвська Г. П. Українська література ХІХ століття: навчальний посібник. Суми, 2016.

Віннічук А. П. Історія української літератури першої половини ХІХ століття: навчально-методичний посібник. Вінниця, 2017.

Двуличанська О. А. Історія української літератури: інтегрований курс: навч.-метод. посіб. для орг. самостійної роботи й підготов. до модульної роботи студ. спец. «Журналістика». Хмельницький, 2017.

Ковалець Л.М. Історія української літератури першої половини ХІХ століття: навчально-методичний посібник. Чернівці, 2020.

Лисенко Н. Історія української літератури: від давнини до першої половини ХІХ століття: навчально-методичний посібник. Слов'янськ, 2020.

Примітно, що посібники Г. Калантаєвської (2016), А. Віннічук (2017), О. Двуличанської (2017), Н. Лисенко (2020) знаходяться у вільному доступі.

Стануть у пригоді студентам і матеріали навчального посібника М. Жулинського «Слово і доля: українські письменники ХІХ – ХХ ст.» (Київ, 2002).

Численні видання навчально-методичного характеру створили Л. Ковалець (Історія української літератури першої половини ХІХ століття: плани лекцій та метод. рекомендації до практ. занять. Чернівці, 2006; Історія української літератури першої половини ХІХ століття: конспект лекцій. Чернівці, 2011; Історія української літератури першої половини ХІХ століття: навч.-метод. посіб. Чернівці: ЧНУ, 2020), О. Яблонська (Методичні вказівки для самостійної роботи над темою «Творчість Т. Шевченка в літературній критиці 40-х років ХІХ ст.» з курсу «Історія української літератури першої

половини ХІХ ст.» для студентів факультету україністики. Луцьк, 2000; Навчальна програма з курсу «Історія української літератури першої половини ХІХ ст.». Луцьк, 2000; Програма з курсу «Історія української літературної критики» для студентів факультету україністики (у співавторстві з О. О. Рисаком, М. І. Мартинюком). Луцьк, 2000; Семінарій «Особливості українського романтизму». Луцьк, 2000; Тестові завдання з курсу «Історія української літератури першої половини ХІХ ст.». Луцьк, 2000. З історії українського шевченкознавства: робоча навчальна програма курсу спеціалізації «Українське літературознавство». Луцьк, 2006; Історія української літератури першої половини ХІХ ст.: методичні рекомендації для студентів спеціальності «Українська мова та література». Луцьк, 2006; Історія української літератури (давня література, література першої половини ХІХ ст.); Навчально-методичні матеріали для студентів І курсу напрямів підготовки 6.020303 «Філологія» (Мова та література (російська)), (Мова та література (польська)) денної форми навчання. (у співавторстві з Л. С. Семенюк). Луцьк, 2013).

Серед навчально-методичних матеріалів треба виокремити хрестоматії як спосіб цілісно презентувати у фактичних даних певне явище, його етап і т. ін. У першій половині ХІХ ст. своєрідною преамбулою таких видань стали збірники фольклорних матеріалів, упорядковані М. Цертелєвим, М. Максимовичем, Я. Головацьким, а також публікації усної народної творчості на сторінках альманахів, виданих першим поколінням Харківської школи романтиків, «Руською трійцею», П. Кулішем, М. Костомаровим та ін. Зрештою українські альманахи як жанр у першій половині ХІХ ст. значною мірою виконують функцію хрестоматій, а з іншого – вже являють собою передісторію періодичних видань. Йдеться про презентацію українського художнього слова в «Русалці Дністровій», «Ластівці», в серії альманахів «Молодик», у «Снопі», «Записках о Южной Руси».

На початку ХХ ст. вивчення історії української літератури першої половини ХІХ ст. часто поєднувалося з потребою оприлюднення неопублікованих творів, архівних матеріалів, виконання текстологічних досліджень. Так, у цьому плані треба наголосити на специфіці діяльності В. Доманицького (Доманицький В. Критичний розслід над текстом «Кобзаря» (Київ, 1907), 2008 р. перевидав В. Поліщук; видання «Кобзаря» (СПб, 1907, 1908, 1910)), М. Возняка (Возняк М. Писання Маркіяна Шашкевича» (Львів, 1912); Возняк М. У століття

«Зорі» Маркіяна Шашкевича (1834–1934). Нові розшуки про діяльність його гуртка (Львів, 1935)), А. Шамрая («Харківська школа романтиків» у 3 т. (Харків, 1930)) та інших.

Значний обсяг різнопланових художніх та літературно-критичних матеріалів презентовано у виданні «Матеріали до вивчення історії української літератури» в 5 томах і 6 книгах, зокрема том другий присвячений українській літературі першої половини ХІХ ст. (упорядники – І. П. Скрипник, П. М. Сіренко; Київ, 1961).

Засадничу роль відіграє книга матеріалів етичної та філософської думки «Мислителі німецького романтизму» (упор. Л. Рудницький, О. Фешовець. Івано-Франківськ, 2003). Різноманітні методологічні платформи демонструють такі антології, як «Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.» (за ред. М. Зубрицької. Львів, 1996, 2002), «Література. Теорія. Методологія» (за ред. Д. Уліцької. Київ, 2006), «Теорія літератури в Польщі: антологія текстів з другої половини ХХ й початку ХХІ ст.» (упорядник Б. Бакула; за ред. В. Моренця. Київ, 2008), «Сучасна літературна компаративістика. Стратегії і методи» (за ред. Д. Наливайка. Київ, 2009) та ін.

Серед сучасних видань такого типу треба назвати серію «Тарас Шевченко. Текст і контекст», підготовлену черкаськими науковцями Ю. Гончар та В. Пахаренком. Окремі випуски цієї серії присвячені таким творам, як «Катерина» (2009), «Гайдамаки» (2011), «Великий льох» (2013), «Марія» (2014), «Садок вишневий коло хати» (2020). Наприклад, в архітектоніці видання 2009 р., окрім вступного слова В. Пахаренка, тексту «Катерини» та його варіантів, є розділи «Мистецьке осягнення образу», «Літературознавчо-культурологічні інтерпретації», «З методичного досвіду»; останній розділ презентовано переважно дослідженнями сучасних вчителів-практиків України.

Значно полегшують пошук шевченкознавчої літератури книги «Тарас Шевченко в критиці» (том І. Прижиттєва критика (1839–1861). Київ, 2013; том ІІ. Посмертна критика (1861). Київ, 2016), «Зарубіжне шевченкознавство (з матеріалів УВАН)» у 2 частинах (Київ, 2011), «Світи Тараса Шевченка» (Нью-Йорк, 1991; Нью-Йорк; Львів, 2001), видання, в яких об'єднано дослідження окремого автора, зокрема, І. Франка («Шевченкознавчі студії», упоряд. М. Гнатюк. Львів, 2005), С. Єфремова («Шевченкознавчі студії», ред. В. Денисенко, передм. Е. Соловей. Київ, 2008), П. Филиповича («Шевченкознавчі студії». Черкаси, 2002), Ф. Ващука «Шевченкознавчі праці» (упоряд. О. Боронь. Київ, 2011), В. Поліщука («Шевченківські студії».

Черкаси, 2015), а також тематичні збірники, які видають за матеріалами конференцій, що відбуваються в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка («Шевченкознавчі студії»), чи організованих Черкаським науковим центром шевченкознавчих досліджень та Інститутом літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України (науковий щорічник «Шевченків світ»).

На допомогу студентській аудиторії – енциклопедичний довідник «Микола Костомаров: Віхи життя і творчості» (В. А. Смолій, Ю. А. Пінчук, О. В. Ясь; Вступ. ст. і заг. ред. В. А. Смолія. Київ, 2005), «Шевченківська енциклопедія» в 6 томах (ред. колегія: М. Г. Жулинський (голова), М. П. Бондар, О. В. Боронь (відп. Секретар), С. А. Гальченко, П. Ю. Гриценко, І. М. Дзюба, Р. Я. Пилипчук, Г. А. Скрипник, В. Л. Смілянська (заступник голови), Д. В. Стус, Н. П. Чамата. Київ, 2012, 2013, 2015), які знаходяться у вільному доступі, а також інтернет-ресурси сайту «Портал Шевченка».

Джерелом, важливим у науковій діяльності студентів, є упорядковані бібліографії. Чи не найчисельнішими є такого типу видання в царині шевченкознавства. Активізовані ювілейними подіями бібліографії, видані в 1960-х роках (Тарас Шевченко. Бібліографія бібліографії (1840–1960). Київ, 1961; Тарас Шевченко. Бібліографія літератури про життя і творчість (1839–1959). Київ, 1963. Т. 1-2; Багрич М. І. Т. Г. Шевченко. Бібліографічний покажчик (1917–1963). Харків, 1964; Сарана Ф. К. Т. Г. Шевченко. Бібліографія ювілейної літератури (1960–1964). Київ, 1968). У сучасному шевченкознавстві презентовано такі видання:

Збірник праць наукових шевченківських конференцій (1952–2002): покажчик змісту. Черкаси, 2002.

Тарас Шевченко: бібліографічний покажчик 1989–2003. Київ, 2004.

Тарас Шевченко (1989–2004): матеріали до бібліографії. Київ, 2005.

Видання Тараса Шевченка в Україні (1840–1923): науково-допоміжний покажчик / уклад. І. О. Негрейчук; наук. ред. В. О. Кононенко. Київ, 2010.

Історична Шевченкіана: бібліографічний покажчик / упоряд.: Н. Г. Вощевська, З. Х. Мусіна, Т. А. Приліпко, Д. Г. Стегній, К. Г. Таранюк-Русанівський, О. В. Литвин; наук. ред., авт. вступ. ст. Г. В. Боряк; наук. консультанти: О. П. Реєнт, І. І. Колесник, В. С. Шандра; відп. За вип. А. В. Скорохатова. Київ, 2016.

Тарас Григорович Шевченко: бібліографія літератури про життя і творчість, 2004–2018 / авт. кол.: І. Д. Войченко (керівник),

О. П. Андрущенко, О. О. Фіклістова; редкол.: Л. А. Дубровіна (голова) та ін.; наук. ред. С. С. Кіраль. Київ, 2019.

Прислужаться студентам і словники мови творів письменників. Так, у 3 томах укладено «Словник мови творів Г. Квітки-Основ'яненка» (упорядники М. А. Жовтобрюх, Л. В. Венєвцева. Харків, 1978–1979). Постійна робота ведеться над упорядкуванням словників мови Т. Шевченка (Ващенко В., Петрова П. Шевченкова лексика. Словопоказчик до поезій Т. Шевченка. Київ, 1951; Митрополит Іларіон. Граматично-стилістичний словник Шевченкової мови. Вінніпег, 1961; Словник мови Шевченка: у 2 т. / ред. В. Ващенко. Київ, 1964; Словарь языка русских произведений Т. Шевченко: в 2 т. Київ, 1985, 1987; Конкорданція поетичних творів Тараса Шевченка = A concordance to the Poetic Works of Taras Shevchenko: в 4 т. Торонто, 2001).

Отже, огляд навчально-методичних і допоміжних видань, в яких висвітлено матеріали курсу «Історія української літератури першої половини ХІХ ст.», засвідчив належне методичне забезпечення. Різноманітні видання (підручник, посібник, хрестоматія, енциклопедія, антологія, бібліографія, словник і т. ін.) створюють ґрунт для навчальної та наукової роботи студентів. Чи не найкращими є умови для здійснення цієї діяльності в шевченкознавстві.

Література

1. Костомаров М. Обзор сочинений, писанных на малороссийском языке. *Костомаров М. І. Слов'янська міфологія*. Київ: Либідь, 1994. С. 280–296.
2. Михайлин І. Навколо Омеляна Огоновського (Дискусія в критиці з приводу «Історії літератури руської»). *Українське літературознавство*. Вип. 63. Львів: Світ, 1996. С. 3–21.
3. Франко І. Я. Історія літератури руської. Написав Омелян Огоновський, часть II, Львів, 1889. *Франко І. Я. Зібрання творів: у 50 т. Т. 27*. Київ: Наукова думка, 1980. С. 334–336.

References

1. Kostomarov M. Obzor sochinenii, pisannykh na malorossiiskom yazyke [Review of works written in the Little Russian language]. In: *Kostomarov M. Slovianska mifolohiia*, Kyiv, 1994, pp. 280–296. (in Ukrainian).
2. Mykhailyn I. Navkolo Omeliana Ohonovskoho (Dyskusiia z pryvody «Istorii literatury ruskoii») [Around Omelian Ohonovskyi (Discussion in Criticism about the "History of Ruthenian Literature")]. In: *Ukrainske literaturoznavstvo*, issue. 63, 1996, pp. 3–21. (in Ukrainian).

3. Franko I. *Istoriia literatury ruskoi. Napysav Omelian Ohonovskoi, chast II*, Lviv, 1889 [History of Ruthenian literature. Written by Omelian Ohonovskyi, part II, Lviv, 1889]. In: *Franko I. Zibrannia tvoriv, vols. 1–50, v. 27*, Kyiv, 1980. pp. 334–336. (in Ukrainian).

Olha Yablonska. Ad fontes: Methodological Provision of the Course “History of Ukrainian Literature the First Half of the XIX century”. The methodical provision of the course “History of Ukrainian literature in the first half of the 19th century” is analyzed in this article. The diachronic section of the problem is reproduced. Particular attention is paid to the role of M. Kostomarov's article “Review of works written in the Little Russian language” (Molodyk in 1844, Kharkiv, 1843) and O. Ohonovsky's study “History of Ruthenian Literature” in 4 parts (Lviv, 1887-1894). It is emphasized on the methodological basis of works of such authors as I. Franko, S. Yefremov, Mykola Yevshan, M. Zerov, D. Chyzhevskyi, textbooks of the Soviet occupation period, modern publications edited by P. Khropko (1992), M. Yatsenko (1995, 1997), M. Zhulynskyi (2005), O. Halych (2006), H. Semeniuk (2009), authored by L. Zadorozhna (2004, 2008), V. Antofiichuk (2009).

Occasionally, textbooks on the history of Ukrainian literary criticism are considered in the aspect of methodology, which takes the period of the first half of the 19th century, as well as anthologies presenting various methodological platforms.

The educational and methodical function of a number of publications was explored in such genres as manual, textbook, lecture notes, tests, encyclopedia, anthology. Attention is paid to volumes 3 and 4 of the academic publication “History of Ukrainian Literature” in 12 volumes. Emphasis is placed on publications that are freely available.

Particular attention is paid to various Shevchenko-studies publications (series “Taras Shevchenko. Text and context”; publications that collected his lifetime criticism; Shevchenko-studies of famous researchers; foreign Shevchenko-studies; conference digests; “Shevchenko's encyclopedia”; bibliography; dictionaries of the texts’ language).

Key words: history of Ukrainian literature of the first half of the 19th century; methodological provision; textbook; manual; reader; tests; review; encyclopedia; bibliography; dictionary.

Яблонська Ольга Василівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, <https://orcid.org/0000-0002-2200-6978>; o_jabl@ukr.net